

B. Sárfalvi je v razpravi o stanju omrežja osnovnih šol na madžarskem podeželju pokazal, da se možnosti kvalitetnega osnovnega izobraževanja manjšajo z redčenjem poselitve, posebno še v obliki majhnih naselij.

V tretjem delu so predstavljene razprave o podeželskih naseljih.

P. Beluszky je na primeru okrožja Borsod-Abauj-Zemplén izdelal zanimivo tipologijo naselij. S pomočjo faktorске analize, s katero je obdelal po 24 znakov za vsako naselje, je izločil sedem osnovnih tipov podeželskih naselij.

A. Stasiak je predstavil osnovne poteze preobrazbe podeželskih naselij na Poljskem, pri čemer je osvetlil vlogo lastništva zemlje, migracij in zaposlitvene sestave prebivalstva, gradbeništva in upravne razdelitve.

F. Böcskei na primeru komiteta Vas, ki vključuje Porabske Slovence, analizira leta 1971 v regionalnem planiranju uveljavljen hierarhični sistem razvoja naselij. Avtor ugotavlja, da se je poleg dobrih strani pokazala vrsta slabosti, predvsem pri razvoju (odmiranju) manjših vasi in zaselkov.

V zadnjem prispevku H. Szulc ugotavlja spremembe tločrta poljskih vasi v zadnjih tridesetih letih. Kot pomemben dejavnik preobrazbe je postavljeno v ospredje pojavljanje državnega sektorja v kmetijstvu.

Kljub nekaterim, v slovenski geografiji že dobro osvetljenim stranem razvoja podeželja, je zbornik vreden pozornosti zaradi sistematičnosti pristopa večine avtorjev do obravnave geografskih problemov podeželja, hkrati pa omogoča primerjavo dosežkov slovenske geografije na tem področju z dosežki poljske in madžarske geografije.

Marijan Klemenčič

Iz ostale inozemske geografske in sorodne književnosti

Steuer M., Wahrnehmung und Bewertung von Naturrisiken (Zaznava in vrednotenje naravnih tveganj). Münchener Geographische Hefte, št. 43. Kallmünz/Regensburg 1979, 235. s.

Geografski inštitut Tehnične univerze v Münchnu se je ob pomoči Evropske investicijske banke v Luksemburgu vključil v proučevanje učinkov furlanskega potresa 1976. Predstojnik inštituta, prof. R. Geipel, je z izsledki socialnogeografskega raziskovanja izpolnih 40. številko Münchener Geographische Hefte (*«Friaul-Socialgeographische Aspekte einer Erdbebenkatastrophe»*, 1977). 43. številka te periodike pa prinaša izsledke ugotovljanja, kako prizadeto prebivalstvo zaznava in vrednoti naravne nezgode, kako gleda na potrebnost, ukreniti nekaj proti njim in kako je psihološko nanje pripravljeno oziroma prilagojeno. Omejili so se na tri, tamkaj najresnejše nezgode: potres, podor skalovja in poplavo (Tilmenta).

Knjiga pomeni prispevek k regionalni geografiji Furlanije in k tisti panogi, ki jo v Severni Ameriki, kjer se je najbolj razvila, imenujejo *Natural and man-made Hazards geography*. Proučuje odnos med naravo in človekom v ogroženih področjih, kjer je človek na meji med umikom in prilagoditvijo, in mora vedno računati na neko tveganje (riziko). To pa je manjše, če se materialno in psihično prilagodi na naravne katastrofe. Prof. R. Geipel, ki je prispeval zaključno poglavje, poudarja, kako je znanje, kaj ve prebivalstvo o vzrokih in pogojih naravnih katastrof, o njihovih posledicah, kako računa na njihovo ponovitev v bodočnosti in kako je voljno sodelovati pri zaščitnih ukrepih, potrebno za boljše regionalno planiranje, za inženirje in politike.

V knjigi je ločen tako imenovani realni svet od onega, kakor tega dojema prebivalstvo. V prvem pogledu je koncipiran zgodovinski opis potresov in poplav, fosilnih podorov in teh iz časa potresa 1976. Za drugo območje, za podobo teh katastrof, kakor jo zaznava prebivalstvo, so naj-

prej razloženi teoretski pojmi kot so okolje, ogroženost, tveganje (riziko), katastrofa, razmerje med realnostjo in zaznavo itd. Ta drugi aspekt predstavlja glavno knjige, kjer so podrobno analizirani izsledki anketiranja prizadetega prebivalstva na primeru dveh, prometno različnih krajev, Brulinisa in Portisa. V knjigi je objavljen tudi vzorec ankete, s katero so dobili na 55 vprašanj od vsakega anketiranca teoretsko po več kot sto odgovorov. Pisec te ocene pogrša v anketi vprašanje, ki bi pokazalo, ali se prebivalstvo zaveda različne ogroženosti stavb na različnih legah. Saj je znano, da je bilo največ potresnih porušitev na nesprijetem pobočnem materialu. Med množico ugotovitev naj navedem le, da so anketiranci iz manj prometnega Brulinisa pokazali znatno večjo navezanost na svoj kraj kot v Portisu, ki leži ob glavni cesti in železnici. Čeprav so se pisci izogibali ocen, je le mogoče spoznati med prebivalstvom nezadovoljivo poznavanje značaja nezdod, njihove pogojenosti in iz tega delno sledi tudi nerazumevanje nekaterih ukrepov, s katerimi je italijanska družba sanirala škodo.

Knjigo bo s pridom vzel v roke kateri od naših raziskovalcev naravnih nezdod, ki zlasti v okviru Geografskega inštituta Antona Melika pri SAZU proučuje plazove, podore, usade, potrese (glej M. Orož-Adamič, Posledice potresov leta 1976 v SR Sloveniji, Geografski zbornik XVIII, 1979) in zlasti poplave. V knjigi so namreč številne nove metode razširjenega proučevanja nezdod, zlasti na področju zaznavanja in reagiranja prizadetega prebivalstva.

Ko človek prebira v tej knjigi, kako potrebno je ljudsko poznavanje teh katastrof, ki lahko prizadenejo domači kraj, in kako tako poznavanje v nekaterih primerih zmanjša žrtve ali učinke vsaj umili, se spomni na sedanje krčenje geografije v srednji šoli. Kdo pa bo posredoval mladim tako znanje o pojavih, ki pomenijo tudi v številnih naših krajih stalno grožnjo?

I. Gams

Stanley A. Schumm, The Fluvial System. 338 strani, 92 skic, 26 fotografij, 55 diagramov in 10 tabel. A Wiley-Interscience Publication, John Wiley & Sons, New York-London-Sydney-Toronto 1977.

Pred sabo imamo iz t. im. ameriške geomorfološke šole knjigo o fluvialnem reliefu in procesih, ki ga ustvarjajo. Sam avtor pravi v predgovoru, da to ni niti temeljno delo niti priročnik, ampak »poskus, proučiti rečni sistem in njegove sestavne dele na tak način, da bodo soodvisnost med komponentami sistema in iz tega izvirajočo nestabilnost lahko razumeli tudi ekonomski geologi, geomorfologi, stratigrafi, sedimentologi, urejevalci krajine, naravovarstveniki in gradbeniki.« Z vzorno kompleksnostjo razlaga najnovejše koncepte geomorfološkega razvoja in nas prepričuje, da jih lahko koristno uporabimo pri praktičnem delu.

Knjiga je napisana tako, da na zanimiv način vodi bralca skozi celotno dogajanje v rečnem sistemu od povirja do morja in pri tem neprestano opominja, da je nujno obravnavati sistem kot celoto. Na katerikoli točki v porečju se nahajamo, moramo vedno upoštevati in ovrednotiti dogajanje v porečju nad in pod nami. Zakonitosti součinkovanja številnih spremenljivk, ki vplivajo na preoblikovanje reliefa v porečju, jakost in potek erozije, transporta in akumulacije so nazorno prikazane na številnih diagramih in podkrepljene s podatki iz celega sveta. Meni, da nimamo prav, kadar poskušamo vsako spremembo v procesih znotraj rečnega sistema razložiti s spremembo zunanjih faktorjev (tektonika, klima, rastje, itd.), ampak so take spremembe najpogosteje v skladu z zakonitostmi notranje kontrole samega procesa. Mnogo govori o t. im. pragovih (threshold), ko zaradi počasnega spreminjanja pogojev pride v procesu do nenadnega preskoka v novo kategorijo in razlikuje zunanje (extrinsic threshold) in notranje pragove (intrinsic threshold), pač glede na to, ali je prag posledica